

Kennisupdate JAAR 2022

Een overzicht van (onderzoek in) de Zeeuwse vrijetijdssector

KENNISCENTRUM
KUSTTOERISME

Colofon

© 2023, HZ Kenniscentrum Kusttoerisme

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door Provincie Zeeland.

Auteurs

Simone Romijn

Myrthe Naus

Diana Korteweg Maris

Bij het samenstellen van deze publicatie is de grootste zorgvuldigheid betracht. HZ Kenniscentrum Kusttoerisme is echter niet aansprakelijk voor enige directe of indirecte schade als gevolg van de aangeboden informatie in deze publicatie.

HZ Kenniscentrum Kusttoerisme
p/a HZ University of Applied Sciences
Postbus 364
4380 AJ Vlissingen
Telefoon: 0118 - 489 885
E-mail: kenniscentrumtoerisme@hz.nl
Website: www.kenniscentrumtoerisme.nl

Fotografie

AV-Dienst HZ University of Applied Sciences
Beeldbank Zeeland
Simone Romijn

Grafische vormgeving

Kees Hoendervangers, www.dtp-plus.nl

Inhoud

1 Inleiding	4
2 Over HZ Kenniscentrum Kusttoerisme	6
3 Schets Zeeuwse vrijetijdssector – Vraag	8
4 Schets Zeeuwse vrijetijdssector – Aanbod	13
5 Schets Zeeuwse vrijetijdssector – Leefomgeving & samenleving	18
6 Overige projecten en activiteiten	21
Geraadpleegde bronnen	23

1 INLEIDING

Aanleiding

Dit is de eerste Kennisupdate JAAR 2022 van HZ Kenniscentrum Kusttoerisme. Het doel van deze rapportage is tweeledig. Ten eerste geeft het een inzicht in de Zeeuwse vrijetijdssector en de impacts die de sector heeft op de samenleving. Ten tweede brengt het in beeld wat HZ Kenniscentrum Kusttoerisme doet als kennispartner voor beleidsmakers, bestuurders, ondernemers en inwoners van Zeeland.

We leven momenteel in een uitdagende tijd die vraagt om het maken van keuzes. Denk aan de transities op het gebied van energie, materiaalgebruik, digitalisering, klimaatverandering en het beschermen van de resterende natuur- en diersoorten. We realiseren ons dat doorgaan op de oude voet niet meer haalbaar en wenselijk is. Dat geldt ook voor de vrijetijdssector.

Momenteel is de vrijetijdssector één van de snelst groeiende sectoren. Wereldwijd. Toerisme & recreatie dragen vaak bij aan een aantrekkelijke leefomgeving en een vitale regionale economie. Inmiddels wordt erkend dat de sector ook negatieve effecten teweeg kan brengen. Het resultaat hiervan is dat de honger naar groei van de afgelopen decennia verandert in het zoeken naar een bestemming in balans.

Als we inzoomen op Zeeland dan zien we dat de vrijetijdssector en de provincie onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Het brengt ons veel. Bezoekers geven jaarlijks circa 2 miljard euro uit in de provincie. Daarmee is de sector belangrijk voor de Zeeuwse economie en samenleving. Tegelijkertijd staat de Zeeuwse vrijetijdssector voor grote, complexe uitdagingen en staat de draagkracht van de regio onder druk. Het is dus ook in Zeeland nodig om voor de sector een nieuw evenwicht te zoeken.

Daarom is het belangrijk om kennis te hebben van deze dynamische sector en de impact die het heeft op Zeeland en de Zeeuwen. Toekomstbestendige keuzes vragen om onderzoek, objectieve cijfers, kennis van de trends en ontwikkelingen en duiding in de samenhang hiervan. Met deze jaarlijkse rapportage wil HZ Kenniscentrum Kusttoerisme hieraan tegemoet komen.

LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 stelt HZ Kenniscentrum Kusttoerisme zich voor. Daarna schetsen we in de hoofdstukken 3, 4 en 5 een beeld van de Zeeuwse vrijetijdssector. Hoe ziet deze eruit in 2022, wat zijn de ontwikkelingen en welke effecten heeft dit op de samenleving. We doen dit aan de hand van de volgende thema's: vraag, aanbod en leefomgeving & samenleving. In deze hoofdstukken lichten we ook onze grote onderzoeken uit 2022 toe. In hoofdstuk 6 ten slotte komen de overige projecten en onderzoeken waar HZ Kenniscentrum Kusttoerisme in 2022 aan heeft gewerkt aan de orde.

Om de rapportage goed leesbaar te houden, hebben we er bewust voor gekozen om onze onderzoeken en projecten beknopt te omschrijven. Daarmee doen we niet altijd recht aan de inspanning of het resultaat. In de digitale versie van dit document kunt u doorklikken naar uitgebreide informatie op onze website. In de gedrukte versie is dit niet mogelijk en verwijzen wij u graag naar onze website www.kenniscentrumtoerisme.nl.

2 OVER HZ KENNISCENTRUM KUSTTOERISME

Doel

HZ Kenniscentrum Kusttoerisme (KCKT) is dé kennispartner voor de vrijetijdssector in de Zuidwestelijke Delta. Aan de hand van actuele en maatschappelijke vraagstukken van overheid, ondernemers, maatschappelijke organisaties en in lijn met het toekomstbeeld Bestemming Zeeland 2030¹ ontwikkelen we kennis en dragen we deze over. Met behulp van de feiten, cijfers en inzichten die we genereren, signaleren we trends en ontwikkelingen zodat onderbouwde (beleids)keuzes kunnen worden gemaakt.

Samenwerkingen

Om dit te kunnen bereiken werken we nauw samen met partners in de regio, in Nederland en in het buitenland. KCKT is onderdeel van HZ University of Applied Sciences en werkt samen met verschillende opleidingen, lectoraten en kenniscentra binnen de hogeschool. Daarnaast werken we intensief samen met NV Economische Impuls Zeeland onder de noemer 'Toeristische Uitvoeringsalliantie' (TUA). Bij de verzameling van onderzoeksgegevens werken we samen met overheden en ondernemers in Zeeland. Als partner in CELTH, het Centre of Expertise of Leisure, Tourism & Hospitality waarin drie hogescholen hun krachten bundelen, zijn we onderdeel van alle relevante landelijke netwerken rondom toerisme en recreatie. Ten slotte werken we al vele jaren samen met diverse universiteiten en toeristische organisaties over de grens. Dankzij deze samenwerkingen zijn we in staat de kennis en kunde van vele partijen bijeen te brengen en bruikbaar te maken voor de vraagstukken in de Zeeuwse vrijetijdssector.

Onderzoeksagenda

Samen met de regionale stakeholders (Provincie Zeeland, Zeeuwse gemeenten, Toeristisch Ondernemend Zeeland en de Toeristische Uitvoeringsalliantie) is een onderzoeksagenda samengesteld. De ontwikkelingen en ambities binnen de Zeeuwse vrijetijdssector zijn leidend voor de thema's binnen de onderzoeksagenda en daarmee voor de projecten van HZ Kenniscentrum Kusttoerisme. De onderzoeksagenda bestaat uit drie hoofdlijnen: (1) vraag, (2) aanbod en (3) leefomgeving en samenleving.

¹ **Bestemming Zeeland 2030:** Samen met belangenorganisaties, ondernemers, gemeenten en inwoners is er een gezamenlijk toekomstbeeld op toerisme in 2030 opgesteld. Dit geeft Zeeuws breed de richting aan die vervolgens door alle betrokken partijen kan worden vertaald in acties en/of beleid.

VRAAG

Een belangrijk deel van de onderzoeksagenda richt zich op de vrijetijdssector zelf: op vraag en aanbod binnen het domein en de wijze hoe vraag en aanbod zich tot elkaar verhouden. Inzicht in de vraag is belangrijke basisinformatie voor beleid en management in de vrijetijdssector. Hierbij gaat het om inzicht in het gedrag van verschillende groepen gebruikers (verblijfstoeristen, dagbezoekers en inwoners), eventuele ontwikkelingen hierin en om inzicht in wensen en tevredenheid.

AANBOD

Aan de aanbodzijde is onderzoek nodig naar de omvang en de ontwikkeling van het Zeeuwse logies- en vrijetijdsaanbod, als basisinformatie voor beleid en management in de vrijetijdssector. Daarnaast is er kennis nodig over toekomstgerichte businessmodellen. De grote transities in de samenleving zoals energie, klimaat en digitalisering hebben impact op de bedrijfsvoering, evenals de economische omstandigheden en sociale omgeving. Het is van belang dat onderzoek wordt gedaan naar de wijze waarop aanbieders hiermee om kunnen gaan.

LEEFOMGEVING EN SAMENLEVING

Minstens zo belangrijk in de onderzoeksagenda is de relatie tussen de vrijetijdssector en de omgeving. De vrijetijdssector genereert een grote positieve waarde voor de omgeving, zoals een bijdrage aan de economie en het voorzieningenniveau in Zeeland. De vrijetijdssector heeft echter ook een keerzijde en kan een negatieve impact hebben op de leefbaarheid en leefomgeving. De impact van de vrijetijdssector is afhankelijk van de omvang en aard van het toerisme én afhankelijk van wat de omgeving aan kan. Enerzijds is kennis nodig van de positieve en negatieve impact, anderzijds van de draagkracht van de leefomgeving en het draagvlak in de samenleving. Door hier op lokaal en regionaal niveau onderzoek naar te doen kan worden bijgedragen aan de zoektocht naar balans in toerisme.

3 SCHETS ZEEUWSE VRIJETIJDSECTOR - VRAAG

Het thema vraag richt zich op bezoekers. Zonder bezoekers is er geen vrijetijdsector. Zij bepalen de vraag naar toeristische accommodaties en gaan op zoek naar vermaak en ervaringen. Inzicht in de volgende typen bezoekers is voor Zeeland belangrijk:

- Verblifsbezoekers die hier een korte of langere vakantie vieren;
- Vaste gasten die in Zeeland een tweede thuis hebben;
- Dagbezoekers die hier komen recreëren maar niet slapen;
- Inwoners die in Zeeland recreëren.

Verblifsbezoek

Verblifsbezoek zijn bezoekers van die langer dan 1 dag in de provincie verblijven en hier dus overnachten. We meten verblifsbezoek vooral via de betaalde toeristenbelasting¹. Als voorbeeld: een gezelschap van 4 personen die hier 3 nachten verblijft staat gelijk aan 12 overnachtingen. Ook maken we gebruik van landelijke databronnen om inzicht te krijgen in de ontwikkeling van het aantal overnachtingen.

Tabel 1 Ontwikkeling toeristische overnachtingen per gemeente 2017 - 2021

Gemeente	2017	2018	2019	2020	2021	Ontwikkeling 2017-2021
Borsele	310.500	182.500	189.000	158.500	229.600	-26%
Goes	277.400	291.500	264.000	233.500	232.400	-16%
Hulst	131.750	234.000	247.500	203.000	254.600	+93%
Kapelle	168.500	174.500	203.500	175.500	192.100	+14%
Middelburg	350.500	439.500	487.500	406.500	420.200	+20%
Noord-Beveland	1.605.200	1.631.000	1.670.500	1.433.000	1.811.800	+13%
Reimerswaal	50.900	55.500	66.500	59.000	69.400	+36%
Schouwen-Duiveland	5.107.600	5.432.500	5.580.000	4.394.500	5.294.900	+4%
Sluis	3.716.700	3.887.000	4.026.000	3.386.000	3.974.300	+7%
Terneuzen	257.400	285.000	302.500	277.500	291.200	+13%
Tholen	320.100	329.000	341.000	315.000	419.500	+31%
Veere	5.017.400	5.283.000	5.483.500	4.289.000	5.195.400	+4%
Vlissingen	298.700	375.500	404.000	364.000	407.900	+37%
Zeeland	17.612.650	18.600.000	19.266.000	15.695.000	18.793.300	+7%

¹ Als er geen toeristenbelasting in een gemeente wordt gerekend, dan is een raming gemaakt.

Tussen 2017 en 2021 is het aantal toeristische overnachtingen die zijn doorgebracht in de provincie Zeeland met 7% gegroeid. Tabel 1 brengt deze ontwikkeling cijfermatig in beeld, gebaseerd op berekeningen van KCKT op basis van toeristen- en forensenbelasting. Door deze aantallen jaarlijks te monitoren krijgen we een indruk van de ontwikkeling van het verblifsbezoek. De cijfers worden door KCKT o.a. verwerkt in gemeentelijke maatwerkrapportages en in de jaarlijkse leaflet met toeristische kerncijfers.

De volgende zaken vallen op:

- Het aantal toeristische overnachtingen groeide relatief sterk in de jaren 2017 tot en met 2019. Het jaar 2020 kent door de coronapandemie een flinke daling in het aantal doorgebrachte overnachtingen. In 2021 zijn de aantallen alweer bijna gelijk aan 2019, wat een topjaar was;
- Er zijn grote verschillen tussen de Zeeuwse gemeenten qua ontwikkeling in het aantal toeristische overnachtingen. Een aantal gemeenten ziet een stijging van meer dan 30% in de afgelopen 5 jaar, de ontwikkeling langs de kust is daarentegen gematigder;
- De kustgemeenten (Noord-Beveland, Schouwen-Duiveland, Sluis en Veere) zijn in 2021 samen goed voor 86% van alle toeristische overnachtingen.

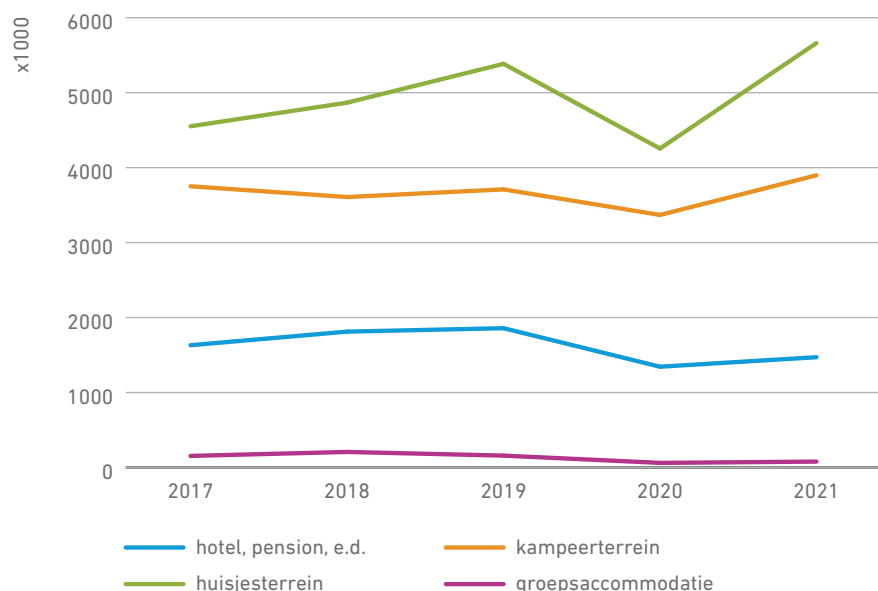
OVERNACHTINGEN PER ACCOMMODATIETYPE

De volgende cijfers zijn afkomstig van het CBS. Zij registreert overnachtingen op een andere manier dan dat wij dit doen in Zeeland. Onderstaande overnachtingscijfers zijn gebaseerd op alleen de overnachtingen van bedrijfsmatig geëxploiteerde toeristische accommodaties. Daardoor blijven overnachtingen in eigen vakantie-accommodaties, zoals tweede woningen, stacaravans op jaarplaatsen en kamperen op een seizoenplaats buiten beschouwing, evenals particuliere verhuur en overnachtingen op een boot. Het aantal niet-geregistreerde overnachtingen in Zeeland wordt geschat op 8 miljoen. Evengoed zijn de cijfers van het CBS relevant omdat zij de ontwikkeling laten zien van en tussen de verschillende logiesvormen.

Grafiek 1 geeft niet alleen inzicht in hoe de overnachtingen zijn verdeeld over de verschillende logiesvormen, maar ook welk effect corona heeft gehad op de sector. We zien dat, ondanks het feit dat de totale overnachtingscijfers weer op peil zijn, in 2021 er nog geen sprake is van volledig herstel in het verblifsbezoek. Wanneer ingezoomd wordt op de verschillende vormen van verblifsaccommodaties zijn grote verschillen te zien. Waar kampeerreinen

en huisjesterreinen (bungalowparken en verhuurchalets op campings) hun overnachtingscijfers weer flink zagen groeien, zag de hotelsector in 2021 slechts een licht herstel. Weliswaar registreerde de hotelsector 11% meer overnachtingen dan in 2020; het is nog altijd 20% lager dan in 2019. Ook de groepsaccommodaties hadden in 2021 nog altijd 34% minder overnachtingen dan in 2019.

Grafiek 1 Ontwikkeling toeristische overnachtingen per CBS logiesvorm in 2017-2021

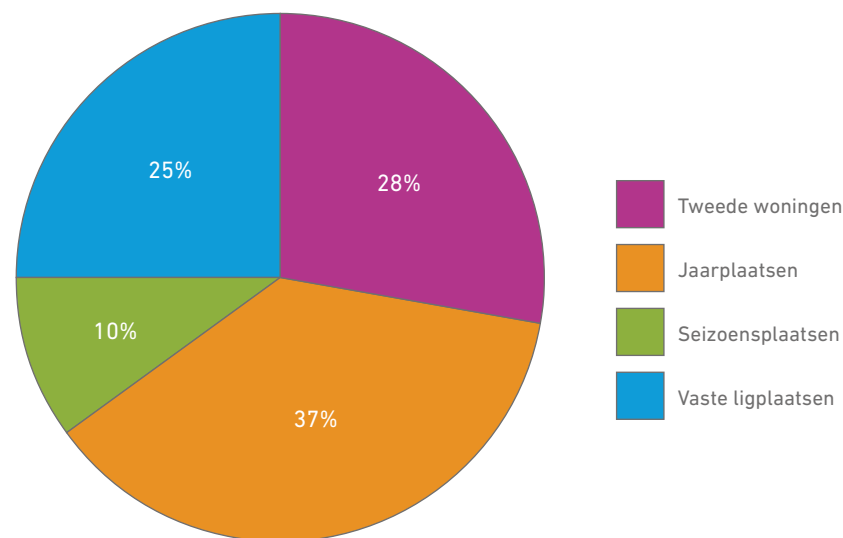

Vaste gasten

Vaste gasten zijn bezoekers met een eigen vakantiewoning, boot, chalet of tweede woning in Zeeland. Deze groep bezoekers blijft dus buiten beschouwing in de CBS cijfers, maar zijn wel van grote waarde voor Zeeland. Vaste gasten zijn de trouwste gasten van een regio: zij hebben er namelijk voor gekozen hun vakantieverblijf voor langere tijd in die regio onder te brengen. De locatie van een tweede woning, het plekje voor de stacaravan, de ligplaats van de boot of het veldje voor een seizoenplaats: ze zijn allemaal zorgvuldig uitgezocht als dé plek waar deze gast veel van zijn vrije tijd gaat doorbrengen. Zeeland telt in

2022 ruim 111.000 vaste gasten, verspreid over bijna 47.000 accommodaties. Grafiek 2 laat zien in welke accommodatie deze doelgroep verblijft.

Grafiek 2 Aantal accommodaties vaste gasten 2022

In deze markt van vaste gasten is een verschuiving zichtbaar. Het aantal jaarplaatsen daalt namelijk in Nederland, ook in Zeeland, terwijl het aantal tweede woningen juist stijgt. Deze verschuivingen brengen onzekerheid met zich mee voor eigenaren van jaarplaatsen: 37% van de respondenten in het vaste gasten-onderzoek van KCKT is bang de accommodatie (misschien) te moeten verlaten. Desondanks verwacht 93% van de respondenten de komende jaren met plezier in de accommodatie te verblijven, zij zijn tevreden over de omgeving. 64% van de respondenten heeft dan ook de wens meer tijd te willen doorbrengen in de accommodatie.

Vaste gasten zijn een belangrijke waarde voor de omgeving. Naast de dagelijkse uitgaven investeren vaste gasten geld in hun geliefde verblijfsaccommodatie. Denk hierbij aan verduurzaming, verbouwing of onderhoud waarvoor zij bijvoorbeeld lokale vakmensen inschakelen of gebruik maken van de regionale bouwmarkt.

In totaal brachten vaste gasten in 2022 6,6 miljoen nachten door in Zeeland. In vergelijking met 12 miljoen toeristische overnachtingen in geregistreerde accommodaties voegen vaste gasten 55% extra overnachtingen toe. De vaste gasten in Zeeland bieden daarmee een structurele inkomstenbron doordat zij een terugkerende groep gasten zijn die gedurende vele jaren veel tijd in de regio doorbrengen. Zij leveren daarmee een bijdrage aan de instandhouding van het voorzieningenniveau.

Onderzoek Vaste gasten in Zeeland

Kenniscentrum Kusttoerisme heeft in 2022 onderzoek gedaan naar de **vaste gasten in Zeeland**, als vervolg op eerder onderzoek uit 2017. Met dit onderzoek wordt inzicht gegeven in het huidige en toekomstige vakantiegedrag van vaste gasten in Zeeland. Hoe vaak komen ze, wat geven ze uit en zijn ze van plan om te blijven komen? Vanwege de omvang van deze gastengroep in Zeeland is inzicht in gedrag en motieven relevant voor zowel beleidsmakers als ondernemers.

Records verbroken tijdens en na corona

De zomer van 2020, het najaar van 2021 en het voorseizoen van 2022 waren in Zeeland de drukste ooit op het gebied van verblijfsbezoek. Nederland en Zeeland waren tijdens corona een veilige bestemming voor Nederlanders, Duitsers en Belgen. Hoewel Nederlanders in 2022 minder vaak naar Zeeland kwamen dan in de 'coronajaren', zijn het er nog altijd meer dan vóór corona. Nederlanders lijken vakantie in eigen land herontdekt en gewaardeerd te hebben. De Duitsers zijn weer op volle sterkte terug. De Belgen nog niet, wel is er verdere toename na de coronajaren, maar het aantal is nog niet op het peil van 2019. Al met al lijkt 2022 uit te komen op het grootste aantal overnachtingen ooit in Zeeland gemeten (CBS, 2023).

Huidige economische situatie

De economische situatie als gevolg van corona, oorlog, schaarste en grote transitie is momenteel uitdagend. Desondanks dromen vakantiegangers van langere vakanties en zijn zij vooralsnog niet van plan vakanties te schrappen in 2023, zo blijkt uit de resultaten van de Internationale Vakantiemonitor (NBTC,

2023). 80% van de ondervraagden, afkomstig uit Nederland, Duitsland, België, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten, geeft aan van plan te zijn om op vakantie te gaan dit jaar. Een kwart geeft aan daadwerkelijk al een vakantie geboekt te hebben.

Het aantal Nederlanders dat in eigen land op vakantie gaat, stijgt weer licht in 2023. Ondervraagden uit het onderzoek geven aan dat flexibele voorwaarden, verblijf op een rustige plek en stijgende prijzen de belangrijkste factoren zijn bij het kiezen van een vakantiebestemming dit jaar.

Voorspelde groei lijkt realistisch

In 2018 heeft het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC) samen met ruim 100 betrokkenen het visiedocument Perspectief 2030 voor de Nederlandse vrijetijdsector ontwikkeld. De aanleiding hiervoor waren voorspellingen over de groei van het aantal mondiale reizigers en het debat hierover in de Tweede Kamer. Deze groei moet in goede banen worden geleid, ook in de 'bestemming Nederland'. Het NBTC heeft voorspeld dat het inkomend toerisme in 2030 in Nederland met 50% zal groeien. Toen kwam corona. Kijkend naar het snelle herstel in 2021 en 2022 is het de expertopinie van KCKT dat deze groeiprognose door corona enigszins is vertraagd, maar nog altijd realistisch is.

Kerncijfers toeristische overnachtingen

Elk jaar doet KCKT onderzoek naar de **kerncijfers in de Zeeuwse vrijetijdseconomie**. Er wordt antwoord gegeven op vragen als: hoeveel toeristen komen naar Zeeland? Hoe zijn de ontwikkelingen ten opzichte van vorige jaren? En wat is de economische impact van de vrijetijdsector? Met deze data wordt een beeld gevormd van de sector. Deze informatie is vooral belangrijk voor overheden om te kunnen sturen op balans en om te toetsen of het huidige beleid nog altijd relevant en passend is.

Profiel van de bezoekers aan Zeeland

Het bezoekersonderzoek uit 2022 laat onder andere zien welke redenen bezoekers hebben om naar Zeeland te komen. Respondenten komen vóórnamelijk naar Zeeland vanwege het strand, de natuur en het landschap. Ook benoemen zij de mogelijkheid om te fietsen en wandelen en het gevoel van rust en ruimte dat Zeeland biedt. Verder komen de dorpen en steden en de gastvrijheid van de Zeeuwse bevolking naar voren. De respondenten die voor het eerst in Zeeland zijn, komen hier om Zeeland te ontdekken terwijl de terugkerende bezoeker de provincie bezoekt vanwege nostalgie of uit gewoonte.

80% van de respondenten die vakantie vieren in Zeeland zijn terugkerende bezoekers. Hiervan kiest het merendeel altijd voor dezelfde plek en accommodatie terwijl een kleinere groep ervoor kiest om af te wisselen als het gaat om de accommodatie. Ook veel van de respondenten die Zeeland voor een dag bezoeken kennen Zeeland al en zijn daarmee een terugkerende bezoeker. De meeste respondenten bezoeken Zeeland 3 keer per jaar voor een dagbezoek. Sommigen van hen gaan altijd naar dezelfde plek, anderen variëren graag.

De meest genoemde activiteiten van vakantiegangers zijn wandelen, uitwaaien op het strand, het bezoeken van dorpen of steden en uit eten gaan. Ook de dagbezoeker kiest ervoor om te wandelen in Zeeland, dorpen of steden te bezoeken en uit eten te gaan. Daarnaast benoemen deze respondenten ook regelmatig het bezoeken van een terras.

De laatste jaren wordt veel gesproken over toeristische drukte in Zeeland. In het bezoekersonderzoek is hier ook naar gevraagd. Voor de meeste respondenten was de drukte in Zeeland zoals verwacht (51%) of juist rustiger (38%). Voor de respondenten die stelden dat het drukker was dan verwacht, had dit zelden een negatieve invloed op hun beleving van Zeeland.

Bezoekersonderzoek

In 2022 hebben we een [Zeeuws breed bezoekersonderzoek](#) uitgevoerd. Jaarrond is informatie verzameld met betrekking tot kenmerken van de bezoeker, kenmerken van het bezoek (plaats, accommodatie en duur), het motief om naar Zeeland te komen, de ondernomen activiteiten, vervoer, druktebeleving en bestedingen. Daarnaast konden deelnemende ondernemers en organisaties zelf maximaal drie vragen selecteren uit een lijst op basis van eigen informatiebehoefte. Op deze manier levert de vragenlijst niet alleen algemene informatie op, maar ook specifieke informatie voor deelnemende bedrijven.

Dagbezoek

Dagbezoekers zijn mensen die minimaal 2 uur van hun vrijetijd doorbrengen in Zeeland. Het merendeel van de dagbezoekers zijn de Zeeuwen zelf die in hun vrije tijd wandelen, fietsen, winkelen en op het terras zitten. Eigen inwoners ondernemen ca. 30 miljoen activiteiten in de eigen provincie (NBTC-NIPO Research, 2019). Het overige deel zijn bezoekers uit de rest van Nederland en het buitenland, die een dag naar Zeeland komen zonder hier te slapen. Jaarlijks bezoeken zo'n 14 miljoen Nederlanders Zeeland voor een dagbezoek (NBTC-NIPO Research, 2019). Daarnaast worden ruim 8 miljoen dagbezoeken aan Zeeland ondernomen vanuit Duitsland en bijna 4 miljoen vanuit België (NBTC, 2023). Er is slechts kennis op hoofdlijnen over dit type bezoekers. Wel is bekend dat deze activiteiten een grote factor zijn in de toeristisch-recreatieve druk op de regio, vanwege de grotere piekbelasting.

Pilots druktemetingen Resono

In 2022 hebben we op verschillende locaties (het strand, een natuurgebied en een kustbestemming) een pilot met zogenaamde 'Resono-data' gestart. Resono meet drukte op gewenste locaties met behulp van een mobiel panel bestaande uit ruim twee miljoen Nederlanders. De verzamelde data leert ons meer over het gedrag van (dag)bezoekers, zoals bijvoorbeeld de herkomst en spreiding van de bezoeker en drukte. Deze informatie biedt een uitgangspunt bij het werken aan het spreiden van bezoekers in tijd en ruimte.

4 SCHETS ZEEUWSE VRIJETIJDSECTOR - AANBOD

Het onderzoeksthema aanbod gaat over de omvang en de ontwikkeling van het Zeeuwse logies- en vrijetijdsaanbod. Ook wordt kennis ontwikkeld over toekomstgerichte businessmodellen.

Samenstelling aanbod verblijfsaccommodaties

Als we kijken naar het aanbod in 2021 dan laat tabel 2 de verdeling tussen de verschillende accommodatietypen zien. In totaal is het toeristisch verblijfsaanbod in Zeeland 84.400 eenheden die samen 347.000 toeristische slaapplekken bieden. Het kampeerproduct overheerst met 43.700 eenheden en 216.800 slaapplekken. Daarna volgen de vakantiewoningen met 22.800 eenheden en 114.900 slaapplekken.

Tabel 2 Overzicht toeristische eenheden en slaapplekken per accommodatietype in 2021

Accommodatietype	Eenheden	Toeristische slaapplekken
Kamers (Hotel / Hostel / Pension / B&B)	5.800	13.200
Vakantiewoningen / Bijzondere vakantiewoningen / appartementen (bedrijfsmatige verhuur)	6.000	33.400
Vakantiewoningen / Bijzondere vakantiewoningen / chalets / appartementen / kamers (particulier eigendom)*	16.800	81.500
Groepsaccommodaties	80	2.200
Jaarplaatsen**	17.500	87.400
Toeristische kampeerplaatsen**	20.600	102.700
Camperplaatsen**	1.500	7.500
Verhuurchalets	3.600	16.800
Tenthuisjes	400	2.000
Trekkershutten & overige kampeeraccommodaties	100	400
Vaste ligplaatsen	11.500	
Passantenplaatsen	700	
Totaal	84.400	347.000

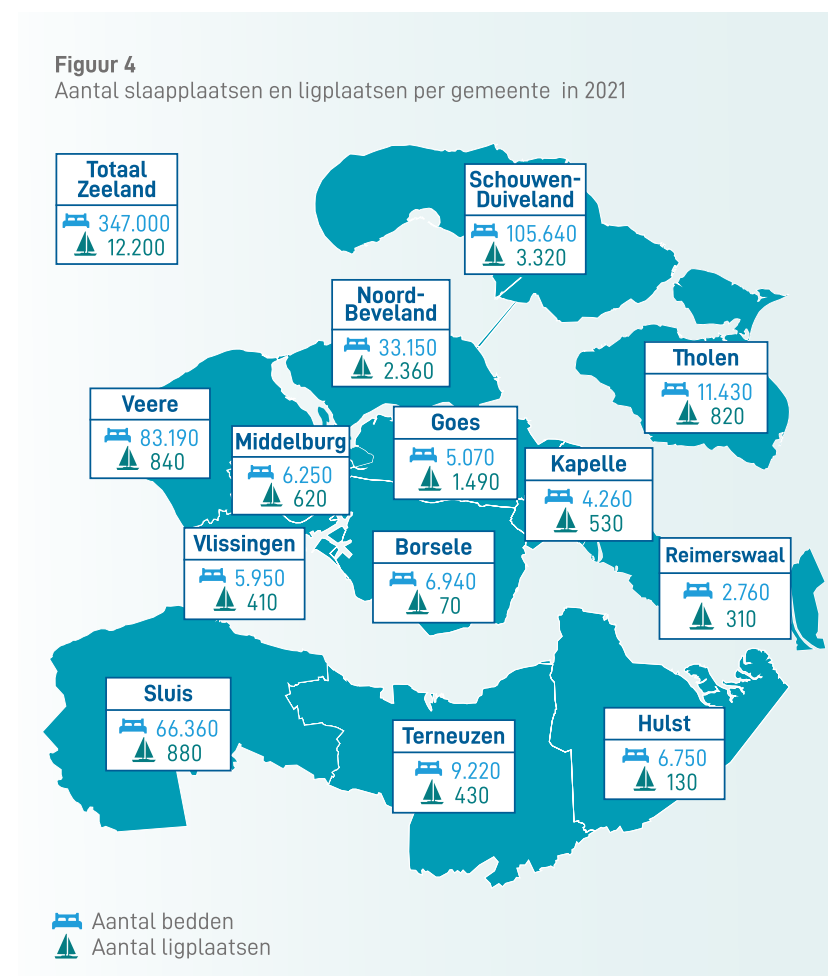
Opmerking: aantal eenheden en slaapplekken zijn afgerond op honderdtallen.

* Indien het aantal slaapplekken per eenheid niet bekend was, is gerekend met gemiddeld 4 slaapplekken bij appartementen en 5 slaapplekken bij vakantiewoningen en chalets.

** Gerekend met gemiddeld 5 slaapplekken per eenheid, conform methode CBS

Figuur 1 laat zien hoe deze slaapplekken zijn verspreid over de 13 Zeeuwse gemeenten. Hier wordt duidelijk dat het merendeel van de toeristische slaapplekken aan de kust ligt, namelijk ruim 80%. Daarna volgen de gemeenten Tholen en Terneuzen met resp. 11.430 en 9.220 slaapplekken.

Figuur 1 Aantal slaapplekken en ligplaatsen per gemeente in 2021

Ontwikkelingen per accommodatietype

Kijkend naar het gebruik van de verschillende accommodatietypen zoals geregistreerd door het CBS, kan worden vastgesteld dat toeristisch kamperen (dit is kamperen met een eigen kampeermiddel en niet op een vaste seizoens- of jaarplaats) weer in de lift zit. Het aantal overnachtingen is in 2021 met 13% gegroeid ten opzichte van 2019. Dat is per saldo een veel betere bezetting, want het aanbod van toeristische kampeerplaatsen is in dezelfde periode met 7% gedaald.

Zoals eerder gezegd, is een tendens zichtbaar dat toeristisch kamperen en jaar- en seizoensplaatsen worden omgezet in chalets die veelal bedrijfsmatig worden verhuurd. Dit resulteert in een groei van 11% van het aantal doorgebrachte overnachtingen in huisjes/verhuureenheden ten opzichte van 2019. Het aanbod groeide in dezelfde periode met 7% (nieuwvestiging en transitie van kampeerplaatsen). Per saldo hebben is hier dus ook sprake van een betere bezetting. De hotelovernachtingen zijn bijna terug op het peil uit 2019. Echter, omdat het aantal hotelkamers in Zeeland sinds 2019 met 10% door nieuwvestiging en uitbreiding is toegenomen, is de gemiddelde bezetting in de Zeeuwse hotels nog altijd lager dan in 2019 (CBS, 2023).

Het aanbod van verblijfsaccommodaties is continu in ontwikkeling. De database planvoorraad laat voor Zeeland zien dat er momenteel 72 concrete initiatieven zijn voor nieuwvestiging, uitbreiding en omzetting van verblijfseenheden. Bij de beoordeling van zulke initiatieven is het van belang om de ontwikkelingen in de markt goed te kennen: hoe verhoudt een nieuw initiatief zich tot het bestaande aanbod, is er voldoende vraag naar deze accommodatievorm? Bovendien is het belang te kijken naar de draagkracht van de regio en het draagvlak bij inwoners.

Het bestaande verblijfsaanbod bestaat uit 347.000 toeristische slaapplekken. Globaal gerekend bedraagt de totale overnachtingscapaciteit 127 miljoen nachten (347.000 slaapplekken x 365 dagen). Jaarlijks is het aantal toeristische overnachtingen in Zeeland 19 miljoen. Dit betekent dat deze slaapplekken voor 15% worden benut. Er is dus volop ruimte binnen het bestaande aanbod om de verwachte groei van het aantal overnachtingen op te vangen, alleen niet in de piekperiodes.

Databases Verblijfsaanbod, Vrijtijdsaanbod en Planvoorraad Zeeland

In 2022 heeft KCKT meerdere projecten gerealiseerd die samen een steeds completer beeld geven van het aanbod in het Zeeuwse vrijetijdssector. Hieruit zijn drie databases voortgekomen met daarin (1) [een overzicht van Zeeuwse verblijfsaccommodaties](#) (2) [een overzicht van Zeeuws vrijetijdsaanbod](#) en (3) een overzicht van de planvoorraad, oftewel initiatieven die 'in procedure' zijn. De databases worden jaarlijks geactualiseerd in samenwerking met de Zeeuwse gemeenten. Deze informatie kan overheden helpen met het sturen op balans en met toetsen of het huidige beleid nog altijd relevant en passend is.

Onderzoek Airbnb en Vrbo

De toeristische verhuur van woningen en kamers via platforms als Airbnb heeft sociaaleconomische gevolgen in woonkernen en gebieden. In dit [onderzoek](#) zijn de verhuurportals van Airbnb en Vrbo geanalyseerd, per gemeente en Zeeuws breed. De volgende vragen stonden daarbij centraal: hoeveel boekbare accommodaties zijn er bij deze verhuurportals de laatste jaren bijgekomen, hoeveel nachten waren er bezet, wat was de gemiddelde overnachtingsprijs en waar bevinden deze accommodaties zich? Een van de uitkomsten was dat iets meer dan de helft (52%) van het Zeeuwse aanbod op Airbnb en Vrbo regulier verblijfsaanbod is op huisjesterreinen, campings of bij hotels en B&B's. In deze gevallen gaat het dus niet om nieuw aanbod, maar om bestaand aanbod dat via een extra verkoopkanaal de weg naar de markt vindt.

Het onderzoeksthema aanbod gaat ook over toekomstbestendig ondernemen, de vitaliteit en innovatiekracht van aanbieders in de sector. De gast is veeleisend en heeft een grote keuze in bestemmingen, verblijfsaccommodaties en belevingen. De noodzaak om hierop in te blijven spelen is groot. Bovendien is er sprake van grote transities in de samenleving zoals energie, klimaat en digitalisering, die impact hebben op de bedrijfsvoering, evenals de economische omstandigheden.

Uitdagingen voor ondernemers

Corona heeft bij een deel van de ondernemers ervoor gezorgd dat de spaarpot leeg is. Uitgestelde belastingen en aflossingen moeten nu worden terugbetaald. Tegelijkertijd is er sprake van een kostenexplosie: energie, inkoop, personeel. Dit heeft gevolgen voor de investeringsruimte. De krapte op de arbeidsmarkt is een landelijk probleem, maar is zeer merkbaar in deze sector omdat die tot nu toe arbeidsintensief is. Het imago van de sector en de tijdelijke contracten zijn een extra belemmering in de werving. Inflatiecorrectie in lonen zorgt voor hogere personeelskosten. 70% van de bedrijven in de logies- en horecasector geeft in een enquête van het CBS aan dat deze kostenstijging nauwelijks kan worden doorberekend aan de gast.

Verschraling van het verblijfsaanbod

Een andere uitdaging is de zorg om bedrijfsovernames in de toeristische verblijfssector. De sector kent veel succesvolle familiebedrijven. Als er geen opvolging is binnen een dergelijk bedrijf, dan is de verkoop aan een grote internationale speler (bijna) onontkoombaar. Deze internationale spelers speuren de Nederlandse kust af op zoek naar uitbreiding van hun (veelal) chaletconcept. Dit veroorzaakt verschraling van het aanbod en het verdiende geld verdwijnt vaak naar het buitenland.

Arbeidskrapte binnen de hospitality sector

De arbeidsmarkt is krap. Dit is een landelijk probleem. Het lijkt alsof de hospitality sector het hierdoor extra moeilijk heeft. Imago, arbeidsvoorwaarden, tijdelijke arbeidscontracten en werkdruk lijken de sector parten te spelen. En daar bovenop kent Zeeland ook nog uitdagingen op het gebied van vergrijzing, jongeren die verhuizen naar de randstad en beperkt openbaar vervoer. Anno 2022 heeft vrijwel elke organisatie in de Zeeuwse vrijetijdsector moeite met het zoeken, vinden en behouden van voldoende en kwalitatieve arbeidskrachten. De bedrijfsvoering en beleving van de gastvrijheidssector komt hiermee in gevaar. Deze ontwikkelingen hebben een weerslag op de instroom van studenten in het hospitality onderwijs en daarmee de uitstroom van young professionals.

Het probleem vergt een samenwerking in een quadruple helix omgeving (overheid, onderwijs, ondernemers, burgers / studenten). En een simpele

oplossing is niet voorhanden. Tel daarbij op dat ondernemers al zoveel uitdagingen op hun bord hebben dat het niet mogelijk is om steeds tijd vrij te maken om in een groter verband naar oplossingen te zoeken. Toch ligt de oplossing in samenwerking en kijken naar de langere termijn. Werken in de vrijetijdsector zou in de toekomst juist dé plek kunnen zijn waar ontmoeten, verbinden en genieten centraal staan.

Hospitality Pact

Het [Hospitality Pact](#) is een programma waarin KCKT, Scalda, Toeristisch Ondernemend Zeeland en verschillende brancheverenigingen korte- en lange termijn acties hebben benoemd om de arbeidsmarktproblematiek in de vrijetijdsector te bestrijden. Voor 2022 en 2023 staat het onderwerp duurzaam werkgeverschap centraal. KCKT draagt bij aan dit onderwerp door middel van een onderzoek naar de betekenis van duurzaam werkgeverschap voor de Zeeuwse vrijetijdsector.

Kansenkaart technologisering

In aanvulling op de in 2021 uitgevoerde verkenning naar de mogelijke invloed van maatschappelijke ontwikkelingen op de arbeidsmarkt in de Zeeuwse vrijetijdsector hebben we een [kansenkaart technologisering](#) ontwikkeld. Hierin wordt een overzicht gepresenteerd van toepassingen op het gebied van digitalisering, automatisering en robotisering die kunnen helpen met de huidige uitdagingen op het gebied van human capital.

Ondersteuning van innovatie

Het is niet alleen de Zeeuwse vrijetijdsector die in transitie is. Mondiaal zijn thema's als verduurzaming, energietransitie, klimaatadaptatie, biodiversiteit, digitalisering en nieuwe verdienmodellen aan de orde van de dag. Maar vrijwel alle grote thema's zijn van toepassing op de sector. Hoe zorgen we in Zeeland ervoor dat de vrijetijdsector relevant, toekomstbestendig en in balans blijft? Samen met Impuls Zeeland werkt KCKT aan projecten die ondernemers hiermee helpen.

Aanjaagprogramma Innovatie Vrijtjdssector

Het driejarige [aanjaagprogramma innovatie](#) voor toeristische ondernemers wordt uitgevoerd in samenwerking met Impuls Zeeland en biedt inspiratie, ondersteuning en financiering op de thema's verduurzaming, energietransitie, circulariteit, klimaatadaptatie, biodiversiteit & natuurwaarden, nieuwe verdienmodellen en digitalisering. KCKT ontwikkelt samen met de HZ lectoraten Resilient Deltas en Data Science en het HZ Kenniscentrum Ondernemen en Innoveren kennis op deze thema's voor de Zeeuwse vrijtjdssector. Het onderzoek richt zich op kansen en bedreigingen van klimaatadaptatie voor ondernemers; duurzame patronen in bedrijfsmodellen en bestaande en ontbrekende skills om deze modellen te kunnen toepassen binnen organisaties; en het gebruik van data en bijbehorende ontwikkelpunten.

Verkenning duurzame bedrijfsmodellen

In 2022 hebben we een eerste verkenning uitgevoerd naar [\(nieuwe\) duurzame bedrijfsmodellen in de Zeeuwse vrijtjdssector](#). In samenwerking met HZ Kenniscentrum Ondernemen en Innoveren hebben we duurzame bedrijfsmodellen uit de literatuur getoetst bij Zeeuwse recreatieondernemers. De uitkomsten zijn een eerste stap om ondernemers te kunnen inspireren een bijdrage te leveren aan de duurzame ontwikkeling van het milieu, samenleving en economie.

Z-Grid

Het tweejarige project [Z-Grid](#) gaat over het verduurzamen van energiegebruik in de Zeeuwse vrijtjdssector. Camping Weltevreden test en implementeert vanaf voorjaar 2023 nieuwe warmte- en energieopslagsystemen. KCKT onderzoekt de beleving en impact van deze systemen op gasten. Hoe worden ervaring en bewustwording van de gast beïnvloed? En wat is naast CO2-reductie nog meer aan winst te behalen op sociaal-maatschappelijk vlak? De kennis en ervaring die wordt opgedaan wordt actief gedeeld met Zeeuwse ondernemers in de sector.

FACET

Het Interreg 2 Zeeën project [FACET](#) richt zich op het stimuleren van ondernemers in de vrijtjdssector om nieuwe circulaire oplossingen toe te passen binnen hun bedrijf. Verspreid over het 2 Zeeën gebied worden laagdrempelige en kleinschalige pilot- en demonstratieprojecten opgezet waarmee praktische kennis en ervaring wordt opgedaan om businessmodellen circulair te maken. Voorbeelden van zulke pilots zijn het bouwen van een bio-circulaire accommodatie, het verminderen of anders verwerken van afvalstromen en het opzetten van nieuwe samenwerkingen tussen ketenpartijen. De rol van KCKT is om in samenwerking met projectpartners en andere HZ onderzoeksgroepen onderzoek te doen naar duurzame bedrijfsmodellen voor waardeketens, gezamenlijke inkoop en samenwerkingsverbanden in de circulaire economie.

Inspiratiegids voor klimaatadaptatie

In deze [inspiratiegids voor klimaatadaptatie](#) in de Zeeuwse vrijtjdssector zijn praktijkvoorbeelden van binnen en buiten Zeeland en de sector uitgelicht. De voorbeelden variëren van klein tot groot en van eenvoudig toepasbaar tot zeer innovatief. Op die manier nodigt KCKT ondernemers uit om zich laten inspireren door datgene dat past bij hun organisatie en beschikbare middelen.

Duurzaam watergebruik

Het project [Duurzaam watergebruik](#) gaat over innovatie ten aanzien van watergebruik, verspilling en zuivering in de toeristische sector. De innovaties zijn onder andere gericht op hergebruik van regen- of douche-water voor toiletspoeling en zuivering van grijs water door middel van chemische zuivering. Dit leidt tot 30-50 % minder drinkwaterverbruik, en daarmee ook een reductie in kosten. De innovatieve installaties zullen komend voorjaar worden geïmplementeerd. KCKT onderzoekt de impact van deze innovaties op de beleving van de gast.

5 SCHETS ZEEUWSE VRIJETIJDSECTOR - LEEFOMGEVING EN SAMENLEVING

Dit onderzoeksthema gaat over de gevolgen van de vrijetijdsector. Deze kunnen positief of negatief zijn en hebben invloed op de economie, de samenleving, de leefomgeving en ons welbevinden. KCKT doet steeds meer onderzoek naar dit onderwerp, om zo bij te dragen aan de zoektocht naar balans in toerisme: een situatie waarin de voordelen van toerisme groter zijn dan de nadelen en waarbij toerisme past binnen de draagkracht van de regio.

Onderzoek Waardevol toerisme is werken aan balans

Balans is een veelbesproken onderwerp in het vrijetijd domein, maar wat is balans en hoe meet je dat? Samen met de partners van CELTH (Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality), NBTC en Saxion Hogeschool heeft KCKT onderzocht hoe balans op een bestemming gemeten kan worden en welke data hiervoor nodig zijn. Hieruit zijn mogelijke indicatoren voor het meten van balans, een overzicht van de databronnen die daarvoor gebruikt kunnen worden en praktijkvoorbeelden naar voren gekomen. De resultaten bieden beleidsmakers, onderzoekers en bestemmingsmanagers handvatten voor het inzichtelijk maken van balans op hun bestemming.

Economische waarde

Dag- en verblijfsbezoekers geven veel geld uit in Zeeland. De cijfers over de bestedingen van dagbezoekers (inclusief Zeeuwen) zijn al wat gedateerd: in 2018 was dat 724 miljoen euro. De totale bestedingen van verblijfsbezoekers in 2021 bedroegen 858 miljoen euro.

De directe werkgelegenheid in de vrijetijdsector omvat circa 15.950 banen (8,5% van de totale Zeeuwse werkgelegenheid). Dit zijn banen bij bedrijven die als onderdeel van het vrijetijd domein worden beschouwd, denk aan verblijfsaccommodaties, horeca en recreatie. Bezoekers geven echter ook geld uit bij andere bedrijven, denk bijvoorbeeld aan winkels. Ook werkgelegenheid als gevolg van investeringen van bedrijven en overheden is nog niet meegeteld. Dit aantal banen is dus een onderschatting van de totale werkgelegenheid die gerelateerd is aan het vrijetijd domein. Om de omvang van de werkgelegenheid in perspectief te plaatsen: de vrijetijdsector is qua aantal banen de vijfde

sector in Zeeland, na de zorgsector (34.210), detail- en groothandel (32.150), de industrie (22.780) en de zakelijke dienstverlening (20.850). Een beeldbepalende sector als landbouw & visserij telt in Zeeland 'slechts' 10.360 werkzame personen (LISA, 2021).

Draagvlak voor toerisme bij inwoners

De mening van inwoners is een belangrijke graadmeter voor het bereiken van de ambitie Bestemming Zeeland in balans. Daarom hebben Provincie Zeeland en diverse Zeeuwse gemeenten in 2019, 2021 en 2022 een onderzoek laten uitvoeren door KCKT naar de mate waarin inwoners toerisme steunen en hoe zij de positieve én negatieve effecten van het toerisme ervaren. De onderzoeksmethode is gebaseerd op het wetenschappelijk gevalideerde model Resident Empowerment through Tourism Scale.

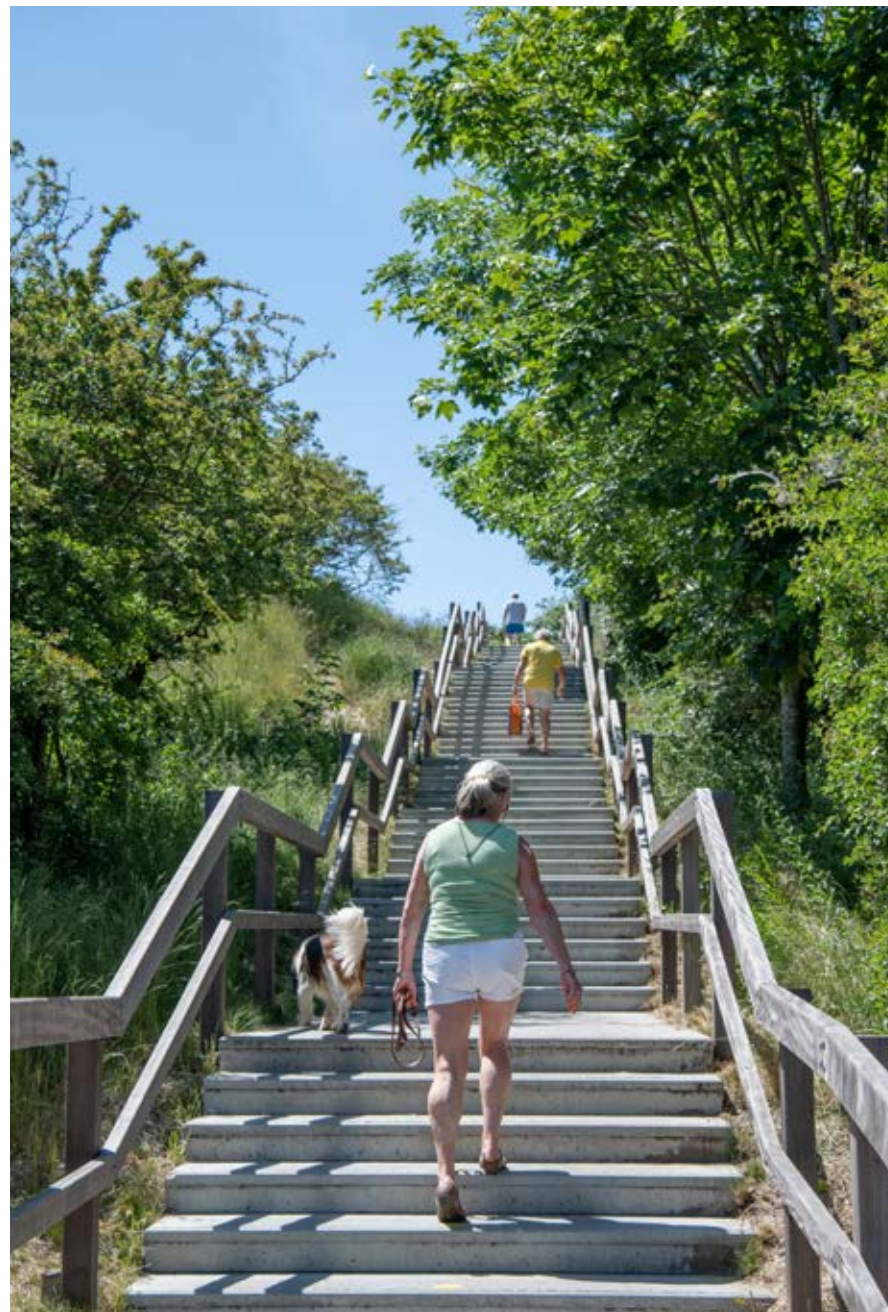
In de meest recente analyse worden de uitkomsten voor vier kustgemeenten (Noord-Beveland, Schouwen-Duiveland, Sluis en Veere) vergeleken met vier binnenlandse gemeenten (Borsele, Kapelle, Reimerswaal en Tholen). Hieruit blijkt dat het draagvlak voor toerisme onder druk staat. In de kustgemeenten is slechts 56% van de inwoners het (helemaal) eens met de stelling 'Ik steun toerisme en wil dat het belangrijk blijft in mijn gemeente'. 21% is het (helemaal) oneens met deze stelling. In de vier binnenlandse gemeenten is de steun nog iets groter: 62% steunt toerisme en 13% (helemaal) niet. In de kustgemeenten is 52% van de inwoners het eens met de stelling dat de voordelen van toerisme zwaarder wegen dan de nadelen. In de binnenlandse gemeenten is dat 51%.

De steun voor toerisme was met name verklaarbaar vanuit de in ruime mate ervaren positieve economische effecten van toerisme (o.a. bijdrage aan lokale economie, vergroten inkomen en levensstandaard, meer winkel- en horecagelegenheden, ontwikkeling van publieke faciliteiten en meer recreatieve mogelijkheden voor inwoners) en ook de gevoelde trots dankzij toerisme. De ervaren negatieve effecten van toerisme (o.a. verkeersproblemen en zwerfafval) en in mindere mate het gevoel geen stem te hebben bij besluitvorming rond toeristische ontwikkelingen doen juist afbreuk aan de mate van steun vanuit inwoners.

In het dashboard Staat van de Bestemming Nederland (NBTC, 2022) worden cijfers over de toeristische intensiteit getoond, zijnde het aantal geregistreerde overnachtingen afgezet tegen het aantal inwoners. De toeristische intensiteit is in Zeeland veel hoger dan elders in Nederland, met name in de zomermaanden. Zo lag de landelijk gemiddelde toeristische intensiteit in augustus 2021 op 3,6 overnachtingen per 100 inwoners; in Zeeland waren dat 19,4 overnachtingen per 100 inwoners.

Inwonersonderzoek naar steun voor toerisme

Het inwonersonderzoek signaleert eventuele knelpunten die kunnen worden aangepakt om ervoor te zorgen dat inwoners zoveel mogelijk de meerwaarde van de vrijetijdssector ervaren. In 2022 is een uitgebreid inwonersonderzoek uitgevoerd in zeven Zeeuwse gemeenten, in 2021 werd dit onderzoek uitgevoerd op Schouwen-Duiveland. Een uitgebreide rapportage is vanaf maart 2022 online beschikbaar.

6 OVERIGE PROJECTEN EN ACTIVITEITEN

KCKT werkt aan meer projecten dan die zijn toegelicht op de vorige pagina's. Hieronder hebben we er een aantal uitgelicht. Een volledig overzicht van alle projecten waaraan wij werken is beschikbaar via de pagina 'projecten' op www.kenniscentrumtoerisme.nl.

TOEKOMSTBEELD BESTEMMING ZEELAND 2030

Samen met provincie, gemeenten, ondernemers, belangenorganisaties en Impuls heeft KCKT een toekomstbeeld op toerisme in 2030 ontwikkeld waarin de belangen van toerisme, de samenleving en het Zeeuwse landschap samenkomen. Dit geeft Zeeuws breed de richting aan die vervolgens door alle betrokken partijen kan worden vertaald in acties en/of beleid. De bijbehorende actieagenda vertaalt dit in concrete acties. Het toekomstbeeld is beschikbaar via www.bestemmingzeeland2030.nl.

GEMEENTELIJKE RAPPORTAGES

Met gemeentelijke rapportages geven we – daar waar gegevens beschikbaar zijn – gemeenten inzicht in het aanbod van verblijfsaccommodaties, inclusief de ontwikkeling hiervan en de planvoorraad; de ontwikkeling van de toeristische overnachtingen, de verdeling van de overnachtingen naar accommodatietype; de economische bestedingen van zowel toeristische als vaste gasten; en dagtoerisme en druktebeelden. Met behulp van deze inzichten kan beleid worden geëvalueerd, aangepast of nieuw beleid worden opgesteld.

RECREATIEVE MEEKOPPELKANSSEN VOOR DE ZUIDWESTELIJKE DELTA

De Zuidwestelijke Delta staat de komende jaren voor uitdagende opgaven op het gebied van economie, waterveiligheid, zoetwater en natuur. Hiervoor gaat het gebied op de schop. ANWB en KCKT hebben onderzocht welke recreatieve behoeften bewoners en bezoekers hebben en welke [meekoppelkansen](#) er zijn om hierop in te spelen bij gebiedsontwikkeling.

DE LANDELIJKE RECREATIE & TOERISME STANDAARD 2030

Discussies vallen en staan met de juiste definities. In de [Landelijke Recreatie & Toerisme Standaard 2030](#) van de Landelijke Data Alliantie (LDA) hebben we samen met NBTC, CBS, provincies en diverse andere organisaties de standaard gezet voor definities in de vrijetijdsector.

LEIDRAAD BESTEMMINGSMANAGEMENT

Om partijen te ondersteunen bij bestemmingsmanagement hebben we een bijdrage geleverd aan de landelijke werkgroep Bestemmingsmanagement van de Taskforce Samenwerking Gastvrijheidseconomie. Op basis daarvan is een [Leidraad Bestemmingsmanagement](#) opgesteld.

NBTC PROGRAMMA BEWONERSPROFIJT

Hoe kunnen gemeenten zorgen dat bewoners een permanente plek krijgen in bestemmingsontwikkeling zodat ook zij profiteren van toerisme? Daaraan werkt NBTC samen met betrokken partners, waaronder KCKT, in het [programma BewonersprofiJT](#). We wisselen kennis uit en helpen met inzichten en praktische tools.

ZICHT OP VRAAG EN AANBOD

Binnen de Actie-agenda Vakantieparken werken ondernemers, gemeenten, regio's en provincies aan de toekomst van vakantieparken in Nederland. Eén van de acties binnen de Actie-agenda betreft '[Zicht op vraag en aanbod](#)' en is uitgevoerd door Provincie Zeeland en HZ Kenniscentrum Kusttoerisme. Er was onvoldoende zicht op de balans tussen vraag naar en aanbod van vakantieparken, waardoor mogelijk in de toekomst nieuwe probleemsituaties blijven ontstaan. Het aanbod van vakantieparken lijkt nog altijd harder te groeien dan de recreatieve vraag, daarnaast is de druk vanuit andere vraagsegmenten groot. Om de balans in de markt te herstellen, is het noodzakelijk om aanbod, planvoorraad en vraag beter in zicht te krijgen.

ONDERZOEK OPKOPEN VAKANTIEPARKEN

In de media en bij de politiek is er de laatste tijd veel aandacht voor het opkopen van campings die worden omgevormd tot huisjesparken. We zien veel emotie bij huurders van jaarplaatsen die hun standplaats dreigen te verliezen en inwoners die bezorgd zijn over het volbouwen van het landschap. Maar wat weten we nu eigenlijk over deze ontwikkeling? Over hoeveel vakantieparken hebben we het bijvoorbeeld en wat zijn de drijvende factoren achter het opkopen hiervan? Welke impact heeft dit op de kwaliteit van de leefomgeving en op huurders van jaarplaatsen? En welke instrumenten hebben overheden om hier invloed op uit te oefenen? In opdracht van de Ministeries van BZK en EZK deed CELTH hiernaar samen met UPT Erasmus en [NRIT onderzoek](#). KCKT heeft meegewerkt aan dit onderzoek.

SKILLS 4 COASTAL & MARITIME TOURISM

Skills 4 Coastal & Maritime Tourism is een project van HZ met hogescholen uit Finland, Estland, Letland en Ierland. Het project wordt gefinancierd door Erasmus+ en is gericht op het ontwikkelen van een opleidingsprogramma specifiek rondom kusttoerisme. Dit opleidingsprogramma is bedoeld voor studenten én ondernemers, werknemers, professionals etc. Dit **curriculum** is inmiddels live en voor alle geïnteresseerden vrij toegankelijk.

GERAADPLEEGDE BRONNEN

- Centraal Bureau voor de Statistiek (2022). [Nieuwsbericht Ondernemersvertrouwen daalt in derde kwartaal](#)
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2023). [Statistiek Logiesaccommodaties](#)
- HZ Kenniscentrum Kusttoerisme (2021). [Leaflet Kerncijfers Vrijetijdssector Zeeland 2021](#)
- HZ Kenniscentrum Kusttoerisme (2021). Transitie en de arbeidsmarkt. Verkenning naar de invloed van maatschappelijke ontwikkelingen op de Zeeuwse toerismesector.
- HZ Kenniscentrum Kusttoerisme (2022). Database planvoorraad verblijfsaccommodaties Zeeland
- HZ Kenniscentrum Kusttoerisme (2022). [Database verblijfsaccommodaties Zeeland](#)
- HZ Kenniscentrum Kusttoerisme (2022). [Database vrijetijdsaanbod Zeeland](#)
- HZ Kenniscentrum Kusttoerisme (2023). Economische impact verblijfsbezoek Zeeland
- HZ Kenniscentrum Kusttoerisme (2023). [Onderzoek draagvlak toerisme bij inwoners](#)
- HZ Kenniscentrum Kusttoerisme (2023). [Onderzoek Vaste gasten in Zeeland](#)
- HZ Kenniscentrum Kusttoerisme (2023). [Zeeuws Bezoekersonderzoek](#)
- LISA Vestigingenregister (2022). [LISA-data per provincie](#) – aantal banen.
- NBTC-NIPO Research (2019). ContinuVrijeTijdsOnderzoek
- Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (2019). [Perspectief 2030. Een nieuwe visie op bestemming Nederland ten behoeve van het welzijn van alle Nederlanders](#)
- Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (2022). [Staat van Bestemming Nederland](#)
- Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (2023). [Internationale Vakantiemonitor](#)
- Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (2023). Onderzoek Inkomend Dagtoerisme
- Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (2019). [Waardevol toerisme. Onze leefomgeving verdient het](#)

**KENNISCENTRUM
KUSTTOERISME**